

595. 706492

.E61

Insects

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 334

Deel XIV

1 April 1953

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: P. H. van Doesburg Sr.: Mededelingen over Syrphidae XII (p. 241). — S. G. Kiriakoff: De gehoororganen en de systematiek der Lepidoptera (p. 246). — C. de Jong: Coleopterologische Notities III (p. 251). — Literatuur: (p. 254: C. de Jong; p. 255: G. van Rossem, B. J. Lempke). — Korte mededelingen: (p. 245: G. Bank Jr.; p. 250: B. J. Lempke; Correcties; p. 250, 256: G. van der Zanden; p. 253, 256: A. J. Gorter; p. 255: E. Lücker; p. 256: Mededelingen).

Mededelingen over Syrphidae XII

door

P. H. VAN DOESBURG Sr.

Daar mijn vrouw eens een flinke rustkuur moest doormaken, logeerden wij van 7 Mei tot 30 Juni 1952 in het vriendelijke „Alpenzicht” te Eperheide. De voor Nederland nieuwe, zeldzame of anderszins merkwaardige Syrphiden, daar gevangen, vormen, met een paar aanvullingen van elders, het onderwerp van dit stukje.

Pipiza quadrimaculata Panz. Hiervan ving ik twee ♂♂ en twee ♀♀. De soort is naar mijn ervaring in ons land zeer zeldzaam. Geheel anders is dit in het dal van de Warche, in België, niet zo ver van Zuid-Limburg gelegen. Zowel de Heer v. D. GOOT als mijn zoon vonden de soort daar zeer gewoon omstreeks eind Mei-begin Juni. Mijn zoon bracht er dit jaar een 70-tal exx. van mee.

Pipiza austriaca Meig. (*apud* Lundbeck, Dipt. Dan. 5: 92) F. n. sp. De ♂♂ van deze soort zijn goed herkenbaar aan de typisch verdikte achterfemora. LUNDBECK geeft hiervan een zeer goede tekening. Ik ving van deze soort 1 ♂, Eperheide, 19.V.1946.

Pipiza noctiluca L. is zowel door SACK als door LUNDBECK in hun tabellen opgenomen onder de soorten met gevlekt abdomen. Ik vestig echter de aandacht op het feit, dat de ♂♂ van deze soort bijna zonder uitzondering ongevekt zijn. Van de 15 ♂♂ in mijn collectie is er maar één gevlekt.

Paragus albifrons Fall. F. n. sp. Ik ving twee ♂♂, 7 en 16 Mei '52, en één ♀, 10 Mei '52, alle te Eperheide, op laag groeiende bloemen. Ik zag bovendien nog twee exx. vliegen, die ik niet heb kunnen vangen.

Pelecocera tricincta Meig. Van deze soort, over zeldzaam, ving de Heer v. D. GOOT 1 ♂ te Alkmaar, 2.VII.1950.

Neoscias obliqua Coe. F. n. sp. Een ♀ Twello, 3.V.1952, P. H. VAN DOESBURG Jr. leg.; twee ♀♀ Eperheide, 7 en 20 Mei '52, door mij gevangen.

In de bekende handboeken zal men deze soort tevergeefs zoeken. Ze werd in 1940 door de Heer COE beschreven naar exemplaren uit oude Engelse collecties. Deze exx. waren in 1868 of in 1905 gevangen in Zuid-Engeland.

DIV. INS.
U.S. NATL. MUS.

APR 17 1953

Het eerst ontdekte ik twee ♀♀ van deze soort tussen de Syrphiden, door de Heer v. D. GOOT eind Mei/begin Juni 1951 gevangen te Bevercé, in het Warche-dal. v. D. GOOT is dus, voor zover ik weet, de ontdekker dezer soort op het Europese vasteland. Mijn zoon ving 3 Mei van dit jaar het eerste Nederlandse exemplaar te Twello. Ik zelf ving nog twee ♀♀ te Eperheide. Voorts bracht mijn zoon nog enige ♂♂ en en ♀♀ mee uit Bevercé (2—4 Juni). In het Warche-dal is *obliqua* zeker niet zeldzaam.

Ik zond bovengenoemde exx. ter contrôle aan de Heer COE, die mijn determinatie welwillend bevestigde, na onderzoek o.a. van de genitaliën van één der ♂♂.

N. obliqua lijkt op de algemeen voorkomende *N. podagrica*, doordat de dwarsaderen der vleugels donker gezoomd zijn, doch verschilt ervan, doordat het rode streepje op 't tweede tergiet schuin naar achteren loopt en dus een omgekeerde V-vorm heeft. Het ♀ mist de grote doffe afplating op 't voorhoofd en mist ook de twee tot vier lange afstaande haren op 't vijfde tergiet. De genitaliën van ♂ *obliqua* zijn geheel verschillend van die van ♂ *podagrica*, wat kort na de ontdekking van COE door de Nestor der Europese Dipterologen, de Heer COLLIN, in een uitvoerig artikel met tekeningen is aangetoond.

Tussen de exx. van Bevercé bevonden zich een ♂ en een ♀, bij welke het tweede tergiet geheel ongevlekt is. Ik noem deze afwijking *imperfecta ab. c. nov.* (ab. c. nov. for specimens of *Neoascia obliqua* in which the red markings on the second tergite are absent).

Platychirus tarsalis Schumm. Een ♂, Eperheide, 20.V.'52.

Syrphus (Epistrophe) guttatus Fall. Ik ving een ♂ en drie ♀♀ van deze sierlijke soort. Het ♂ mist de twee gele vlekjes op 't mesonotum vlak vóór het scutellum. Dit komt volgens literatuur-gegevens vaker voor. De soort is in de coll.-DE MEIJERE vertegenwoordigd door een ♀, gevangen door „S. v. V.” (= SNELLEN VAN VOLLENHOVEN) op Walcheren, wat dus al heel lang geleden is.

Syrphus (Epistrophe) triangulifer Zett. Een ♀, Eperheide, 23-VI-'52. In coll.-DE M. een ♀, gemerkt „Oudemans, 's-Hage, 14.V.16”.

Syrphus (Epistrophe) grossulariae Meig. Van deze in ons land zeer zeldzame soort ving ik te Eperheide een ♂ 2.VI.'52 en een ♀ 19.VI.'52.

Syrphus ochrostoma Zett. F. n. sp. Eperheide, 23.V.'52, een ♀. Het ♀ van deze soort lijkt op dat van *nitidicollis* Meig., doch verschilt ervan door de bredere strepen van het abdomen, ten gevolge waarvan dit meer geel dan zwart vertoont. Het scutellum van *ochrostoma* is geheel lichtgeel behaard, dat van *nigricollis* minstens gedeeltelijk zwart. De soort is o.a. bekend uit België en de Duitse Middelgebergten.

Syrphus arcuatus Fall. Dit is, door de weinig duidelijke diagnose, welke FALLÉN ervan gaf, altijd een omstreden soort geweest, daar velen van mening waren, dat de soortnaam *arcuatus* sloeg op de diepe bocht in de derde langsader der vleugels. Dit gaf verwarring met *S. lapponicus* Zett., die zulk een aderverloop inderdaad ook vertoont.

De Heer SOOT RYEN heeft, om aan alle twijfel een einde te maken, de dieren, die in de oorspronkelijke collectie van FALLÉN onder *arcuatus* stonden, aan een onderzoek onderworpen. Onder deze naam stonden in de collectie vijf exx., twee ♂♂ en drie ♀♀. Een der ♂♂ miste de kop,

een der ♀♀ was *lapponicus* Zett. De overige drie exx. waren wat wij tot nu toe *venustus* Meig. noemden. Het enige bruikbare ♂ koos nu SOOT RYEN als type van *arcuatus* Fall.

Men moge, met schrijver dezes, betreuren, dat een zo algemeen gangbare naam als *venustus* Mg. als synoniem van *arcuatus* Fall. moet verdwijnen, onder de thans geldende regels schijnt er weinig aan te doen te zijn. We moeten dus voortaan schrijven :

Syrphus arcuatus Fallén 1817 (syn. : *venustus* Meigen 1822).

Syrphus lapponicus Zett. (Lundbeck, Dipt. Dan. : 309) = *arcuatus* Schiner, Verrall, de Meijere, nec Fallén.

Ten slotte vermeldt LUNDBECK (l.c. : 311) een *Syrphus arcuatus*, welke tot geen van beide bovengenoemde soorten blijkt te behoren, een afzonderlijke soort dus, welke nu geen geldige naam had. SOOT RYEN noemde nu deze soort *Syrphus lundbecki* (= *arcuatus* Lundb., nec Fall.). Deze soort, die misschien ook in 't Noorden van ons land gevonden kan worden, komt in Denemarken sporadisch voor. Door de vriendelijkheid van Prof. C. L. FLUKE te Madison, Wis., zag ik een ex. uit Alaska. Het schijnt dus een circumpolaire soort te zijn.

Van *Syrphus arcuatus* Fall. (*venustus* Mg.) ving ik 25.V.'52 te Eperheide een ♂ met gescheiden ogen! De ruimte tussen de ogen is echter niet zo breed als bij het ♀. De ogen vormen flauwtjes een hoek, zoals dat o.a. bij de ♂♂ van *Tubifera* en *Parhelophilus* regel is. Overigens maakt het dier een normale indruk.

Merkwaardig is, dat zowel BECKER als VERRALL melding maken van resp. één en twee dichoptische ♂♂ van de zeer nauw verwante *S. lunulatus* Mg. (*nigricornis* Verr.). Zouden zulke afwijkingen door kruising tussen twee zeer nauw verwante soorten kunnen ontstaan? Het is een feit, dat ik beide soorten, *arcuatus* en *lunulatus*, daar ter plaatse door elkaar ving. Van *S. lunulatus* Mg. ving ik drie ♂♂ en drie ♀♀; *S. arcuatus* Fall. was daar, zoals overal omstreeks die tijd, zeer gewoon.

Syrphus lapponicus Zett. (= *arcuatus* de Meij., nec Fall.). Dit blijkt in ons land een vrij gewone soort te zijn. In mijn collectie zijn 17 Nederlandse ♂♂ en 22 ♀♀. De soort komt in geheel West- en Midden-Europa voor en is ook in Noord-Amerika niet zeldzaam.

Xanthogramma ornatum Meig. var. *dives* Rond. F. n. var. Deze variëteit verschilt van de stamvorm, doordat de pleuren meer dan 1 (d.i. 2 tot 4) gele vlekken vertonen, de zwarte basis van 't scutellum in 't midden bruin verkleurd is, en de voorhoofdstreep van 't ♀ veel smaller is of wel geheel ontbreekt. Deze variëteit zou volgens SZILADY een goede soort zijn, wat ik betwijfel, omdat ik overgangen meen te hebben gezien. Ik ving te Eperheide twee ♂♂ en een ♀, tot deze var. behorend, benevens meerdere exx. van de stamvorm.

Parhelophilus frutetorum F. Zes ♂♂, Eperheide, 14—26 Mei '52. Een vrij zonderlinge vangst van dit moerasdier, in de bossen op de Kosberg! Na 26 Mei tot eind Juni geen exx. meer gezien, ook geen ♀♀ waargenomen. De soort hoort er dan ook niet thuis; waarschijnlijk zijn de ♂♂ van deze soort trekkers of zwervers, en zijn bovenstaande ♂♂ met de zuidenwind uit de in België gelegen bergmoerassen (Hautes Fagnes) komen aanzetten. Een overeenkomstig geval doet zich voor met *Cinxia borealis* Fall.; daarvan vang ik hier in Baarn, waar de soort niet thuis hoort, alleen maar ♂♂, tot nu toe een tiental exx.

Eristalis rupium F. F. n. sp. Ik bezit in mijn collectie verscheidene exx. afkomstig uit Baarn en Eperheide. De soort komt op de oude lijst van v. D. WULP en DE MEIJERE reeds voor, doch is later daarvan geschrapt. Toch is *rupium* niet zo zeldzaam in ons land. Het is een voorjaars-soort, tamelijk variabel zowel in de bruine vleugelvlek als in de kleur der beharing en der poten. De exx., die uit de Alpen afkomstig zijn, zijn alle veel donkerder, de achtertarsen meer uitgebreid rood.

Cerioides subsessilis Ill. Eperheide, 8-V-'52, een ♂. Voor zover ik weet, is dit het tweede Nederlandse exemplaar; het eerste werd 6.VI.1937 te Ulestraten gevangen en bevindt zich in het Museum te Maastricht. Onze andere *Cerioides*, *C. conopoides*, zag ik vaker, hoewel die toch ook niet gewoon genoemd mag worden. De ♂♂ zitten gaarne 's middags op door de zon beschenen stammen der bomen, vooral van beuken en berken. Zij zitten daar duidelijk op de uitkijk naar passerende ♀♀. Zij schieten n.l. af op alles, wat voorbij komt vliegen, doch zoeken hun verheven plaats weer op als ze geen succes hebben gehad. Daarbij hebben ze de neiging, om na iedere vlucht hoger neer te komen dan de plek, waarvan ze waren gestart, zodat ze meestal buiten het bereik van 't net zijn.

Penthesilea berberina Fall. SACK geeft als lengte van deze soort op 11—12 mm, LUNDBECK 8—13 mm. Ik ving te Eperheide drie ♀♀, welke makkelijk de 16 mm. halen. Een van deze exx. behoort tot de var. *oxycanthae* Mg.

Penthesilea floccosa Meig. Drie ♂♂, Eperheide, 12 Mei, 2 en 10 Juni.

Syritta pipiens L., var. *obscuripes* Strobl. F. n. var. Een ♂, Eperheide, 2.VI.'52. Bij deze variëteit zijn t_1 , t_2 en f_3 bijna geheel zwart, op de uiterste basis na; t_3 is zwart met rode basis en smalle rode ring. Door STROBL oorspronkelijk uit Spanje beschreven, doch ik bezit ook een ex. van deze variëteit uit Oostenrijk.

Zelima femorata L. Twee ♂♂ 20 Mei, een ♂ 2 Juni, alle Eperheide. Alle drie ving ik ze, terwijl ze zich laag bij de grond zaten te zonnen op de stam van een dikke spar. In coll.-DE MEIJERE vond ik een ♂, Bergen op Zoom, LA FONTIJN; 1 paartje, Venlo, v. D. BRAND.

Zelima nemorum F. De ♂♂ van deze soort zijn niet zeldzaam op omgevallen, half vermolmde boomstammen; ik ving er een achttal. De drie ♀♀ ving ik op bloemen. De vangdata vallen tussen 17 Mei en 12 Juni.

Zelima tarda Meig. Een ♂ 17 Mei; een ♀ 23 Juni.

Zelima lenta Meig. Hiervan ving ik te Eperheide tien ♂♂ — en geen enkel ♀! Vangdata tussen 17 Mei en 25 Juni.

Temnostoma bombylans F. Twee ♂♂, Eperheide, 8 en 10 Mei '52. Met deze vangst is het aantal Nederlandse exx. gestegen tot drie. Het eerste ving ik in 1947, ook in Eperheide en ook een ♂!

Temnostoma vespiforme L. Drie ♂♂, Eperheide, 19 en 23 Mei '52. Ik heb nog een paar exx. van dit kenbare dier zien vliegen. Het zijn tamelijk wilde, rusteloze vliegers, die moeilijk in 't net te krijgen zijn. Het was toen zeer warm weer met veel zonneschijn.

Last but not least, valt nog te vermelden een ♂ van *Doros conopeus* F., door de Heer VERHOEFF 11.VI.'52 gevangen te Den Dolder en vriendschappelijk voor mijn collectie afgestaan.

My thanks are due to Mr. R. L. COE for confirming my identification of the specimens of *Neoascia obliqua* Coe.

Literatuur

- BECKER, T., 1888, Wien. ent. Zeit. 7: 71, fig.
 COE, R. L., 1940, Ent. mon. Mag. 76: 18.
 COLLIN, J. E., 1940, t. c. 76: 150, 3 figs.
 LUNDBECK, W., 1916, Diptera Danica 5: 309—314, 2 figs.
 SOOT RYEN, T., 1946, Ent. Tidskr. 67: 195.
 SZILADY, Z., 1940, Ann. Mus. nat. Hung. 33, Zool.: 63.
 VERRALL, G. H., 1901, British Flies 8: 353.
 WULP, F. M. v. D. en MEIJERE, J. C. H. DE, 1898, Tijds. v. Ent. 41, Bijvoegsel.
 Baarn, Cantonlaan 1, 17 October 1952.

Tyria jacobaeae L. op Klein Hoefblad. (Lep. Arctiidae). Van *Tyria jacobaeae* L. is bekend, dat de rups hardnekkig aan een éénmaal gekozen voedselplant vasthoudt. Deze voedselplant is dan meestal St. Jacobskruiskruid of een enkele maal een andere Kruiskruidsoort.

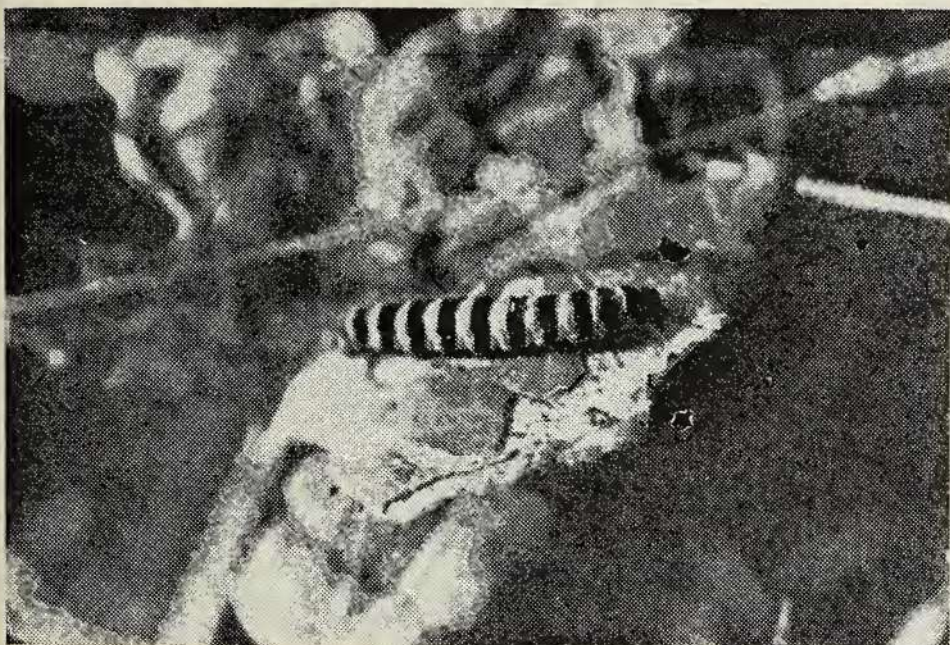

Foto G. Bank Jr

Rups van *T. jacobaeae* op *Tussilago farfara* L.

Groot was daarom mijn verwondering op 9 Juli in Zaandam te ontdekken, dat tientallen rupsen van deze soort zich aan Klein Hoefblad te goed deden. Bij een nader onderzoek bleken er echter tussen het Klein Hoefblad enkele armetierige kaalgevreten plantjes van het Klein Kruiskruid te staan. Op deze plantjes zaten enkele jonge

rupsjes het laatste groen naar binnen te werken. Het lijkt mij daarom waarschijnlijk, dat de eitjes gelegd zijn op het Klein Kruiskruid en dat, nadat de daaruit komende jonge rupsjes eerst het Klein Kruiskruid genuttigd hadden, ze daarna bij gebrek hieraan op Klein Hoefblad zijn overgegaan. Een dertigtal rupsen heb ik meegenomen en verder opgekweekt met Klein Hoefblad. Bijna alle rupsen leverden de pop. Dit merkwaardige gedrag van deze soort lijkt mij toch wel interessant genoeg er eens meer aandacht aan te schenken en op te letten of dit wel meer voorkomt.

G. BANK Jr, Kon. Williamstraat 36, Zaandam.

[Deze mededeling herinnert me weer aan het eerste jaar, dat ik me met vlinders en rupsen begon bezig te houden. Dat was in 1917. Toen vond ik ook *jacobaeae*-rupsen op Klein Hoefblad in een kuil te Watergraafsmeer, een plek, die nu al lang opgehoogd en bebouwd is. Of er Kruiskruid bij gestaan had, weet ik natuurlijk niet. Later heb ik ze nooit meer op deze plant aangetroffen, wel meermalen in de omgeving van Amsterdam op Klein Kruiskruid. — Lpk.]